

Orijinal Budala

Dostoyevski'nin Budala (Idiot) romanı sevilmeye ve değer görme duygularını işlemekle birlikte aslında son derece derin ve o dönemki statükoya yönelik eleştirileri olan bir eserdir. Zaten Dostoyevski'nin senelerce hapis yatması ve idamdan son anda kurtulması da eserlerinde suya sabuna dokunmayan, çiçek, böcek ve aşk romanları yazması nedeniyle değildi.

Romanda, Prens Mişkin sayesinde dürüstlüğü tam anlamıyla bir "budalalık" veya "enayilik" olduğunu görürüz. Aslında kimseye zararı olmayan hatta faydası dokunan bu "enayi" karakterinin çoğunluk tarafından tehlikeli bulunduğunu da görürüz. Herman Hesse'ye göre Prens Mişkin'in düşünme biçimi ve dürüstlüğü, statüko ve kültür için bir tehdit oluşturduğu için tehlikeli bulunur. Üstelik Dostoyevski gibi sara hastası olan Mişkin, alışıldık kalıpların dışında düşünebilen, bilinçaltını daha fazla kullanan, iyi ve kötü gibi zıt kutupların birbirinin yerine geçebileceğini de savunan biri. Aynı zamanda belirsizlikle yaşamayı öğrenmiş ve hayatın kaotik yanlarını sezgisel olarak kavramış biri. Hesse'ye göre bu bilinçdışı, kaosa geri dönen bir düşünce biçimi, insan eseri olan tüm düzenler için önemli bir tehdit olarak görülüyor.

Günümüzde yaşasaydı Mişkin'in akıbeti ne olurdu bilinmez. Bu önemli ölçüde nerede ve/veya hangi işle iştigal ettiğine bağlı sanırım. Örneğin farklı düşünme, yaratıcı düşünme ve ilham verme daha çok 'soft' kabul edilen, sayılarla uğraşmayan işlerde önemli sanılır. Çok bilinen Apple örneğini tekrarlamaya gerek yok ama yaratıcılığın maddi getirisi veya götürüsünün ne olabileceğini merak ediyorsanız, Apple ve Dell arasındaki piyasa değeri farkı nereden nereye gelmiş bir bakın derim.

En ciddi ve sayısal görünen işler aslında farklı düşünmeye, yaratıcılığa ve ilhama en fazla ihtiyacınız olduğu alanlardır. Sebebi de basit; çünkü işlem gücü ve teknoloji artık önemli rekabetçi avantajlar veya giriş bariyeri değil. Böyle baktığınızda aslında yaratıcılığın en fazla katma değer yaratacağı yerler bunların zaten bol bulunduğu sanat, reklamcılık gibi alanlar mı; yoksa az bulunduğu ve statükoyu muhafaza etmenin ana amaç sanıldığı ve dolayısıyla bir sonraki dalgada 'disrupt' edilmeye aday sektörler mi?

Aslında pek çok insan bunun farkında değil sanırım; ama finans ve özellikle de yatırım alanı, yaratıcılığın ve farklı düşünmenin katma değerinin milyarlarca dolarlık farklar yaratabildiği nadir alanlardan biri. Aynı Apple örneğinde olduğu gibi sıfırdan gelip inanılmaz başarılarla ulaştırmış yatırımcılara baktığınızda kullandıkları yöntemler farklı olsa da ortak özelliklerinden biri olaylara farklı bakmaları ve bunu ifade etmektense korkmamalarıdır. Diğer özellikleri ise; bilmiyorum demekten çekinmemeleri, birincil prensiplerden ilerlemeleri, kendilerine karşı dürüst olmaları ve birbirine zıt piyasa fikirlerini aynı anda değerlendirebilmeleridir. Fakat Budala'da da gördüğümüz bu özellikler nedeniyle bu yatırım efsanelerine "enayi" demeyi düşünmez kimse.

Ekonomi ve piyasalara bakarken bu özelliklerin önemini ne kadar vurgulasak da az gelir. Birincil prensiplerden yola çıkmaktan da bu bağlamda kastımız, içinde bulunduğumuz makro çerçeveyi doğru tanımlamak. Bunu doğru yaparsanız yolun yarısından fazlasını tamamlamış olursunuz. Biraz önce söylediklerim sizi yanıltmasın. Anlattıklarımın yatırım alanıyla ilgili sadece, bütün gün camdan dışarı bakıp hayaller kurmak gibi bir anlam çıkmasın. Özellikle makro çerçeveyi anlamak aşaması, verinin yoğun olduğu ve sayısal bir süreç. Ayrıntılarda boğulmamak için şu an itibarıyla makro çerçeve için bu veri yoğun işlemlerin neler olduğunu tek tek sayıp ara sonuçlardan ziyade ulaştığım sonucu paylaşayım. Bizim kullandığımız gösterge ve modellere göre aylardır geçerli olduğunu savunduğumuz makro konjonktür reflasyon olmaya devam ediyor. Hem takip ettiğimiz bu sinyallerin zamanlaması hem de bunların piyasa yansımaları olan sektör ve stil faktörleri, ana trendin reflasyon olduğuna işaret ediyor. Rakamlara ve önemi şüpheli bir sürü detayda kaybolmak yerine aklımızda tutmamız gereken ana çerçeve bu. Reflasyon ortamının kazananlarının da hangi varlıklar olduğunu da gayet iyi biliyoruz artık. Dolayısıyla tekrarlamayacağım ama ipucu olarak örneğin bakır diyorum.

Bu kullandığımız sayısal metodoloji bugüne ışık tutuyor ve farklı düşüncelerimiz varsa bunları verilerle test etmemizi sağlıyor. Peki, bir sonraki adım ne olacak? Bunu verilerde şu an görmemiz mümkün değil fakat biraz hissiyatımız ve düşüncelerimize başvurduğumuzda bir sonraki büyük piyasa gündeminin "tapering" olacağını söyleyebiliriz. "Peki daha net konuş? Ne zaman?" diye ısrar edenler olacaktır. Cevabını maalesef bilmiyorum. Kesin bir şey söylemek mümkün değil ama verilerin gidişatı ile ilgili tahminim ve son dönem yapılan bazı FED açıklamaları, bana konunun Haziran ayında yavaş yavaş gündeme geleceğini, Temmuz'da ana gündem maddelerinden biri olup 28 Temmuz FOMC toplantısında konuşulacağını ve Ağustos Jackson Hole toplantılarında daha etraflıca tartışılacağını gösteriyor.

Tapering'in piyasa gündemine daha fazla dahil olması ile piyasalarda türbülans oluşabilir ama daha önce de ifade ettiğim gibi FED'in faiz artırmayı bırakın, ciddi bir tapering'i bile uzun süre kaldıracak kadar durumu yok. Bu ne anlama geliyor? Faizler yükselir. Verim eğrisi dikleşmeye devam eder. Fakat daha ileriki aşamalarda, muhtemelen son çeyrek gibi, FED'in tapering konusunda konuşmasına rağmen çekingen icraatı sonrası ve tahmin ettiğim gibi görev süresi biten Jerome Powell'in yerine Lael Brainard gelirse bu durum özellikle uzun vadeli faizleri fişekler. Brainard'ın entelektüel altyapısını oluşturduğu, kapsayıcı istihdam ve azınlıklara özel önem verme gibi temaları Powell'in gittikçe daha fazla vurgulaması bence tesadüf değil. Bu konuları yıllarca vurgulayan ve bundan dolayı da aynı çevrelerden küçümseyici "emek ekonomisti" etiketini hak eden Brooklyn'li Yellen'in Brainard'i FED üyesi yapması da tesadüf değil. Yellen hazinenin başındayken Brainard'ın FED Başkanı olması çok mu hayal gücü gerektiriyor bilmiyorum ama düşüncelerimi bilin istedim. Şunu da unutmayalım lütfen; kimin budala, enayi veya iyi olduğuna karar vermek kolay değil. Hangi çağda ve toplulukta yaşadığınız sizin etiketlerinizi etkiliyor.

İngilizcede aptal anlamına gelen idiot'un kökeni Yunanca'da "idiotes" kelimesi. Bu, "kişinin kendine ait olması" anlamını taşıyor. Yani hiçbir sosyal sorumluluğu olmayan, tamamen kendi için yaşayan kimse. O çağda o toplumda aptal olmak; enayi olmak, sorumsuz olmak, yalnızca kendisi için yaşamak anlamına geliyormuş. Aradan geçen asırlarda ne kadar da yol almışız, değil mi?

UYARI NOTU:

Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti, yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Söz konusu rapor belli bir kişiye veya mali durumları, risk ve getiri tercihleri benzer nitelikteki bir gruba yönelik olarak hazırlanmamıştır. Belirli bir getirin sağlanacağına dair herhangi bir vaat veya taahhütte bulunulmamaktadır. Tüm yorum ve tavsiyeler öngörü, tahmin ve fiyat hedeflerinden oluşmaktadır. Zaman içinde piyasa koşullarında meydana gelen değişiklikler nedeniyle söz konusu yorum ve tavsiyelerde değişikliğe gidilebilir. Size uygun olan yatırım araçlarının ve işlemlerin kapsam ve içeriği uygunluk testi neticesinde belirlenir. Uygunluk testi, yatırım kuruluşu tarafından pazarlanan ya da müşteri tarafından talep edilen ürün ya da hizmetin müşteriye uygun olup olmadığının değerlendirilmesi amacıyla, müşterilerin söz konusu ürün veya hizmetin taşıdığı riskleri anlayabilecek bilgi ve tecrübeye sahip olup olmadıklarının tespit edilmesidir. Bu raporda yer alan her türlü bilgi, yorum ve tavsiye uygunluk testi ile tespit edilecek risk grubunuz ve getiri beklentiniz ile uyumlu olmayabilir. Bu nedenle, uygunluk testi neticesinde risk grubunuz tespit edilmeden sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi amaç, bilgi ve tecrübenize uygun sonuçlar doğurmayabilir.

Burada yer alan bilgi ve veriler, araştırma grubumuz tarafından güvenilir olduğuna inanılan kaynaklardan derlenmiş olup, doğrulukları ayrıca araştırılmamıştır. Bu nedenle, bu bilgilerin tam veya doğru olmaması nedeniyle doğabilecek zararlardan Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ve çalışanları sorumlu değildir. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. tarafından farklı bölümlerde istihdam edilen kişilerin veya Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin ortaklarının ve iştiraklerinin bu raporda yer alan tavsiyelerle veya görüşlerle hemfikir olmaması mümkündür. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ile piyasanın işleyişinden kaynaklanan makul nedenlerden dolayı, Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ortakları, çalışanları, yöneticileri ve bunlarla doğrudan ve dolaylı olarak ilişkileri bulunan istihdam ilişkisi doğuracak bir sözleşme çerçevesinde veya herhangi bir sözleşme olmaksızın çalışan ve tavsiyenin hazırlanmasına katılan tüm gerçek veya tüzel kişiler ile müşterileri arasında önlemeyen çıkar çatışması ve objektifliği etkilemesi muhtemel nitelikte ilişkiler doğabilir. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş., ortakları veya iştirakleri, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirildikleri yatırım hizmetleri ve faaliyetleri ile yan hizmetlerini, bu raporda bahsi geçen şirketlere, muhtelif zamanlarda, sunmayı teklif edebilir veya sunabilir. Muhtelif zamanlarda, Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin, ortaklarını, iştiraklerinin ve işbu kapsamdaki yöneticilerinin, yetkililerinin, çalışanlarının veya temsilcilerinin, doğrudan veya dolaylı olarak, raporda bahsi geçen işlemler, menkul kıymetler veya emtialar üzerinde pozisyonları bulunabilir veya farklı nedenlerle ilgi ve ilişkileri bulunabilir. Söz konusu çıkar çatışması durumlarında Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş., internet sitesinde yer alan Çıkar Çatışması Politikası uyarınca hareket eder. Bu rapor, sadece gönderildiği kişilerin kullanımı içindir. Bu raporun tümü veya bir kısmı Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin yazılı izni olmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz veya üçüncü kişilere gösterilemez, ticari amaçla kullanılamaz.